สมเด็จพระญาณสังวรท่านสอน

แสงส่องใจ

อนุสรณ์

ในงานฌาปนกิจศพ

นางหน่อย ว. เพียรพิทย์

ณ เมรุวัดตรีทศเทพ

เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

วันพฤหัสบดีที่ ๙ มีนาคม ๒๕๓๒

เวลา ๑๗.๐๐ น.

สมเด็จพระญาณสังวรท่านสอน

แสงส่องใจ

อนุสรณ์

ในงานฌาปนกิจศพ

นางหน่อย ว. เพียรพิทย์

ณ เมรุวัดตรีทศเทพ

เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

วันพฤหัสบดี ที่ ๙ มีนาคม ๒๕๓๒

เวลา ๑๗.๐๐ น.

วัดบวรนิเวศวิหาร

ธรรมานุโมทนา

ธัมมะหรือคำสอนของพระพุทธเจ้าล้วนเป็นแสงส่องหนทางไปสู่ความไกลทุกข์ ความพ้นทุกข์ พบความไกลทุกข์เพียงไร ใจย่อมคลายความมืดมนเศร้าหมองเพียงนั้น ย่อมแจ่มใสสว่างเพียงนั้น

ธัมมะเป็นแสงส่องใจ เช่นเดียวกับเป็นแสงส่องหนทางไปสู่ความมีใจสว่าง ด้วยไกลจากทุกข์

ผู้มีปัญญา ปรารถนาความไกลทุกข์ จึงพากเพียรศึกษาปฏิบัติธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า

ผู้มีปัญญา มีเมตตา ปรารถนาส่งเสริมผู้ร่วมทุกข์ทั้งหลายให้ได้ถึงความไกลทุกข์ เมื่อธรรมข้อใดหมวดใดมีคุณพาใจตนให้ไกลทุกข์ได้บ้างแล้ว เผยแผ่ด้วยวาจาบ้าง ด้วยหนังสือบ้าง เป็นการช่วยให้ความสบาย

ที่ท่านกล่าวว่า "การให้ธรรมเหนือการให้ทั้งปวง" ก็เช่นนี้

ขออนุโมทนาสาธุการ บุตรธิดา นางหน่อย ว. เพียรพิทย์ ผู้นำแสงส่องใจมาพิมพ์เผยแผ่ในโอกาสนี้ เพื่อให้เกิดกุศลแก่นางหน่อย ว. เพียรพิทย์ ผู้มารดาที่ล่วงลับไปแล้ว เป็นการแสดงกตัญญูกตเวทิตา ธรรมอันงามควรแก่ความสรรเสริญ ความปรารถนาย่อมสัมฤทธิ์ สมเจตนาอุทิศเพื่อท่านผู้ล่วงลับโดยควรแก่คติภพวิสัยทุกประการ.

ขออนุโมทนาสาธุการ

สญ. พระญาณสังวร

(สมเด็จพระญาณสังวร)

วัดบวรนิเวศวิหาร

กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๒

นางหน่อย ว. เพียรพิทย์

ชาตะ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๔๔๗

มรณะ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๓๑

ประวัติ

คุณแม่หน่อย (ธนโกเศศ) ว. เพียรพิทย์ เกิดที่ตำบลบางขุนพรหม อำเภอพระนคร กรุงเทพฯ เมื่อวันอาทิตย์ที่ ๑๓ พฤศจิกายน พ. ศ. ๒๔๔๗ ตรงกับปีมะโรง เป็นบุตรสาวของหลวงบำรุงธนกิจ (หงอ ธนโกเศศ) และนางพลับ ธนโกเศศ ได้รับการศึกษาจากโรงเรียนสตรีวิทยา สมรสกับขุนเพียรโลหพิทย์ (แส ว. เพียรพิทย์) และมีบุตรธิดารวม ๖ คน คือ

๑. นางสาวเสาวนิต ว. เพียรพิทย์

๒. เด็กหญิง นิสา ว. เพียรพิทย์ (ถึงแก่กรรมแล้ว)

๓. นายสุปาณี ว. เพียรพิทย์ (ถึงแก่กรรมแล้ว)

๔. นายศรีณี ว. เพียรพิทย์

๕. นายศุภนัย ว. เพียรพิทย์

๖. นายนันทศักดิ์ ว. เพียรพิทย์

ถึงแก่กรรมด้วยโรคหัวใจ เมื่อวันพฤหัสบดี ที่ ๑๐ พฤศจิกายน พ. ศ. ๒๕๓๑ ที่โรงพยาบาลมิชชั่น.

ลูกแม่

คุณแม่เกิดในตระกูล "ธนโกเศศ" มิใช่ตระกูลที่ใหญ่โต ปัจจุบันไม่เคยสำรวจจำนวนทายาทที่แน่นอน แต่เข้าใจว่าคงมีไม่มากนัก แต่สิ่งที่ผู้เกิดในตระกูลนี้ภาคภูมิใจก็คือ ต้นตระกูลเป็นผู้ใกล้ชิดสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังษี) ตามประวัติที่คุณแม่เล่าให้ฟังว่า เสมียนตราด้วง (ต้นตระกูลธนโกเศศ) เป็นอุปฐากของท่านเจ้าพระคุณสมเด็จโต นัยว่ามารดาท่านเจ้าพระคุณสมเด็จโต (นางงุด) และท่านเจ้าพระคุณสมเด็จโต เคยมาพักที่บางขุนพรหม หลักฐานที่เหลืออยู่ก็คือที่ดินแปลงเล็ก ๆ ตรงโคนต้นประดู่หน้าปั๊มน้ำมันเชลล์ คุณแม่ว่าที่ตรงนี้เคยเป็นที่พักของท่านเจ้าพระคุณสมเด็จโต เป็นสิ่งที่คุณแม่เล่าให้ลูกฟังพร้อมทั้งอบรมและสั่งสอนลูกว่าเราเกิดมาในตระกูลที่ดี แต่สิ่งที่คุณแม่สอนลูกคนนี้เสมอคือความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ เป็นต้นว่าท่านเจ้าพระคุณสมเด็จพระญาณสังวรที่มีพระคุณต่อครอบครัวพวกเราเป็นที่สุด เราจะลืมท่านไม่ได้นะลูก และ ม.ล. จิตติ นพวงศ์ เราก็ลืมพระคุณท่านไม่ได้ คุณแม่จะคอยสอนลูกคนนี้ตลอดเวลาที่ลูกไปเยี่ยมท่านหรือเวลาที่ลูกมีทุกข์ใจ คุณแม่ก็จะคอยปลอบใจลูกตลอด คุณแม่ไม่เคยทอดทิ้งลูกเลย มีแต่ลูกที่บางครั้งจะ

ทอดทิ้งคุณแม่ ไม่ว่าลูกทำอะไรผิดพลาดคุณแม่ให้อภัยลูกคนนี้ตลอด และลูกก็รู้สึกเสียใจที่สุดที่ผัดวันประกันพรุ่งไม่ไปหาคุณแม่ จนวันที่ลูกพาคุณแม่ไปโรงพยาบาล ลูกเรียกคุณแม่ว่าแม่จำลูกอยู่นี่ คุณแม่ก็ยังพยักหน้ารับจนจากลูกไป ลูกคนนี้จะขอจดจำคำสอนของคุณแม่ตลอดไป ถ้าชาติหน้ามีจริง ลูกขอเกิดเป็นลูกของคุณแม่ไปทุกชาติครับ.

จากใจ

แดง

ไว้อาลัยแม่

ในมือแม่นั้นสร้างโลก
สุขเศร้าทุกข์โศกสมหวัง
ทุกสิ่งทุกอย่างสารพัน
อุ้งมือแม่นั้นคือบุญ

แสงส่องใจ คือแสงที่ส่องให้ใจสว่าง

อันดับ ๕

แสงส่องใจ

● มีพระพุทธศาสนสุภาษิตว่า "ทั้งเด็กทั้งผู้ใหญ่ ทั้งคนพาลทั้งบัณฑิต ล้วนไปสู่อำนาจแห่งความตาย ล้วนมีความตายเป็นเบื้องหน้า" แทบทุกคนเคยได้รับรู้ความหมายของข้อความนี้อยู่ตลอดมาแล้ว แทบทุกคนเคยพูดออกจากปากตนเองมาแล้วนับครั้งไม่ได้ แม้จะไม่ตรงเป็นคำคำ แต่ก็มีความหมายตรงกัน.

● ทุกคนมีความรู้อยู่แก่ใจ ว่าทุกคนเกิดมาแล้วต้องตาย ไม่มีสักคนเดียวที่จะหนีความตายพ้น และทุกคนมีความได้เปรียบอยู่ประการหนึ่ง ที่มีความรู้นี้ติดตัวติดใจอยู่ แต่แทบทุกคนก็มีความเสียเปรียบอยู่ประการหนึ่ง ที่ไม่เห็นค่าไม่เห็นประโยชน์ของความรู้นี้ จึงมิได้ใส่ใจเท่าที่ควร ปล่อยปละละเลย รู้จึงเหมือนไม่รู้ สิ่งที่เป็นคุณเป็นประโยชน์จึงเหมือนเป็นสิ่งที่ไม่มีค่า.

● ความรู้ว่าทุกคนเกิดมาแล้วต้องตายเป็นสิ่งเป็นคุณประโยชน์ยิ่งใหญ่ แม้ใส่ใจในความรู้นี้ให้เท่าที่ควร ก็จะสามารถนำให้เกิดคุณเกิดประโยชน์แก่ตนเองได้มหาศาล ยากจะหาประโยชน์ใด
๑ อาจเปรียบได้.

● ปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาทั้งหลายสอนให้หัดตายก่อนถึงเวลาตายจริง ท่านสอนให้หัดตายไว้เสมอ อย่างน้อยก็ควรวันละครั้ง ครั้งละ ๕ นาที ๑๐ นาทีเป็นอย่างน้อย.

● การหัดตายนั้น บางผู้บางพวกน่าจะเริ่มด้วยหัดคิดถึงสภาพเมื่อตนกำลังจะถูกประหัตประหารให้ถึงตาย คิดให้ลึกซึ้งถึงความกลัวตายของตนในขณะนั้น แล้วก็คิดจนถึงเมื่อต้องถูกประหัตประหารถึงตายจนได้ แม้จะกลัวแสนกลัว แม้จะพยายามกระเสือกกระสนช่วยตนเองให้รอดพ้นอย่างไร ก็หารอดพ้นไม่ ต้องตายด้วยความทรมานทั้งกายทั้งใจ การหัดตายด้วยเริ่มตั้งแต่ความกลัวตายอย่างทารุณโหดร้ายเช่นนี้ มีคุณเป็นพิเศษแก่จิตใจ จะสามารถอบรมบ่มนิสัยที่แม้เหี้ยมโหดอัมหิตปราศจากเมตตากรุณาต่อชีวิตร่างกายผู้อื่นสัตว์อื่นให้เปลี่ยนแปลงได้ ความคิดที่จะประหัตประหารเขาเพื่อผลได้ของตนจะเกิดได้ยาก หรือจะเกิดไม่ได้เลย.

● การพยายามหัดให้รู้สึกหวาดกลัวการถูกประหัตประหารผลาญชีวิตตนนั้น เมื่อทำไว้เสมอ ก็จะเกิดผลเป็นความเข้าใจถึงความรู้สึกของผู้อื่นที่จะต้องหวั่นกลัวเช่นเดียวกัน ความเมตตาปรานีชีวิตผู้อื่นสัตว์อื่นก็จะเกิดได้ แม้จะไม่เคยเกิดมาก่อน ซึ่งก็เป็นการเมตตาปรานีชีวิตตนเองพร้อมกันไปด้วยอย่างแน่นอน.

● ผู้ประหัตประหารเขา แม้จะได้สิ่งที่มุ่งได้ แต่ผลที่แท้จริงอันจะเกิดจากกรรมคือการประหัตประหารที่ได้ประกอบกระทำลงไปนั้น จะเป็นทุกข์โทษแก่ผู้กระทำอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้.

● กรรมนั้นให้ผลสัตย์ซื่อนัก เหมือนผลของยาพิษร้าย กรรมนั้นเมื่อทำแล้ว ก็เหมือนดื่มยาพิษร้ายแรงเข้าไปแล้ว จักไม่เกิดผลแก่ชีวิตและร่างกายไม่มี ถ้าเป็นกรรมดี ก็จักให้ผลดี ถ้าเป็นกรรมชั่ว ก็จักให้ผลชั่ว.

● เราเป็นพุทธศาสนิกนับถือพระพุทธศาสนา พึงมีปัญญาเชื่อให้จริงจังถูกต้องในเรื่องกรรมและการให้ผลของกรรม จักเป็นสิริมงคลเป็นความสวัสดีแก่ตนเอง.

● ยุคนี้สมัยนี้น่าจะง่ายพอสมควรสำหรับจะนึกให้กลัวการถูกประหัตประหารถึงชีวิต เพราะเหตุการณ์ทำนองนี้เกิดขึ้นแก่ใครต่อใครไม่ว่างเว้น อาจจะเกิดแก่เราเองวินาทีใดวินาทีหนึ่งก็ได้ หัดคิดไว้ก่อนจึงเป็นการเตรียมพร้อมที่ไม่ปราศจากเหตุผลแต่เป็นความไม่ประมาท.

● ความตายเกิดขึ้นได้แก่ทุกคน ทุกแห่ง ทุกเวลา พุทธศาสนสุภาษิตกล่าวว่า เมื่อสัตว์จะตายไม่มีผู้ป้องกัน จะอยู่ในอากาศอยู่กลางสมุทร เข้าไปสู่หลืบเขา ก็ไม่พ้นจากมฤตยูได้ ประเทศคือดินแดนที่มฤตยูจะไม่รุกรานผู้อยู่ไม่มี.

● เราจะถูกมฤตยูรุกรานเมื่อไรที่ไหน เราไม่รู้ หายใจออกครั้งนี้แล้ว อาจจะไม่หายใจเข้าอีก เมื่อถึงเวลาจะต้องตายไม่มีผู้ใดจะผัดเพี้ยนได้ ไม่มีผู้ใดจะช่วยได้ เพราะเมื่อสัตว์จะตายไม่มีผู้ป้องกัน และความผัดเพี้ยนกับมฤตยูอันมีกองทัพใหญ่นั้นไม่ได้เลย.

● ทุกย่างก้าวของทุกคน ไม่ว่าจะเป็นใคร อยู่แห่งหนตำบลใด นำไปถึงมือมฤตยูได้ ผู้ร้ายก็เคยตกอยู่ในมือมฤตยู ทั้งที่ถุงใส่เงินแสนเงินล้านที่ไปปล้นจี้เขามายังอยู่ในมือ ไม่ทันได้ใช้ ไม่ทันได้เก็บเข้าบัญชีสะสมเพื่อความสมปรารถนาของตน.

● นักการเมืองไม่ว่าเล็กไม่ว่าใหญ่ ก็เคยตกอยู่ในมือมฤตยูในขณะกำลังเหนื่อยกายเหนื่อยใจใช้หัวคิดทุ่มเทเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายสูงสุดของตน.

● ผู้ที่กำลังยิ้มแย้มแจ่มใสมีความสุขกับครอบครัว เคี้ยวข้าวอยู่ในปากแท้ ๆ ก็เคยตกอยู่ในมือมฤตยูโดยไม่รู้เนื้อรู้ตัว.

● ผู้เหินฟ้าอยู่บนเครื่องบินใหญ่โตมโหฬารราวกับตึก ก็เคยตกอยู่ในมือมฤตยูโดยไม่คาดคิด.

● ผู้โดยสารเรือเดินสมุทรใหญ่ก็เคยตกอยู่ในมือมฤตยูพร้อมกันมากมายหลายร้อยชีวิต.

● นักไต่เขาผู้สามารถก็เคยหายสาบสูญในขณะกำลังไต่เขาโดยตกเข้าไปอยู่ในมือมฤตยู.

● ปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาคือผู้มีปัญญาท่านสอนให้เร่งอบรมมรณสติ นึกถึงความตาย หัดตายก่อนตายจริง จุดมุ่งหมายสำคัญของการหัดตายก็คือเพื่อให้ปล่อยใจจากสิ่งทั้งหลาย ก่อนที่จะถูกความตายบังคับให้ปล่อย.

● กิเลสเครื่องเศร้าหมอง ตัณหาความดิ้นรนทะยานอยาก อุปาทานความยึดมั่นถือมั่นทั้งหลายทั้งปวง หัดใจให้ปล่อยเสีย พร้อมกับหัดตาย.

● สิ่งอันเป็นเหตุให้โลภ ให้โกรธ ให้หลง ให้เกิดตัณหาอุปาทาน หัดละเสียปล่อยเสียพร้อมกับหัดตายซึ่งจะมาถึงเราทุกคนเข้าจริง ได้ทุกวินาที.

● อันความโลภ ความโกรธ ความหลง ตัณหาอุปาทาน นั้น บางครั้งบางคราวก็ทำให้ผู้ยังมีชีวิตอยู่ทั้งหลายได้รับวัตถุตอบสนองสมปรารถนา เช่นผู้มีความโลภอยากได้ข้าวของทรัพย์สินเงินทองของผู้อื่น บางครั้งบางคราวก็อาจขอเขาโกงเขาลักขโมยเขาได้สิ่งที่โลภอยากได้เป็นของตนสมปรารถนา หรือผู้มีความโกรธอยากว่าร้ายเขา อยากทำร้ายร่างกายเขา บางครั้งบางคราวก็อาจทำได้สำเร็จสมใจ แต่ถ้าตกอยู่ในมือมฤตยูแล้ว เป็นคนตายแล้ว แม้ยังมีความโลภ ความโกรธ ความหลง ตัณหาอุปาทานเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับจิตใจ จะไม่สามารถใช้กิเลสกองใดกองหนึ่งให้เกิดผลสนองความปรารถนาต้องการได้เลย.

● ผู้มีความโลภที่ตายแล้วไม่อาจขอเขาลักขโมยเขาได้ หรือผู้มีความโกรธที่ตายแล้วก็ไม่อาจว่าร้ายเขาทำร้ายเขาได้ กล่าวได้ว่าแม้ใจของผู้ที่ตายจะยังมีความโลภความโกรธความหลงตัณหา

อุปาทานอยู่มากมายเพียงไร ก็จะไม่สามารถก่อให้เกิดผลดีอันเป็นคุณแก่ตนหรือแก่ผู้ใดได้เลย มีแต่ผลร้ายเป็นโทษสถานเดียวจริง.

● กิเลสเป็นคุณแก่ผู้ตายไม่ได้ แต่เป็นโทษแก่ผู้ตายได้.

● เมื่อลมหายใจออกจากร่างไม่กลับเข้าอีกแล้ว สิ่งที่เป็นนามแลไม่เห็นด้วยสายตาเช่นเดียวกับลมหายใจ คือจิต ก็จะออกจากร่างนั้นด้วย จิตจะออกจากร่างโดยคงสภาพเดิม คือพร้อมด้วยกิเลสเครื่องเศร้าหมองทั้งปวงที่มีขณะจิตยังอยู่ในร่าง คือยังเป็นจิตของคนเป็นคนยังไม่ตาย พระพุทธองค์ทรงกล่าวไว้ว่า "ผู้ละโลกนี้ไปในขณะที่จิตเศร้าหมอง ทุคติเป็นอันหวังได้".

● กิเลสทั้งปวงเป็นเครื่องเศร้าหมองของจิต จิตที่มีกิเลสเป็นจิตที่เศร้าหมอง กิเลสมากจิตก็เศร้าหมองมาก กิเลสน้อยจิตก็เศร้าหมองน้อย จิตที่มีกิเลสเศร้าหมองเมื่อละร่างไปสู่ภพภูมิใด ก็จะคงกิเลสนั้นอยู่ คงความเศร้าหมองนั้นไว้ ภพภูมิที่ไป จึงเป็นทุคติคติที่ชั่ว คติที่ไม่ดี มากน้อยหนักเบาตามกิเลสความเศร้าหมองของจิต.

● คำว่าจิตเศร้าหมองมิได้หมายถึงจิตที่หดหู่อยู่ด้วยความเศร้าโศกเสียใจเท่านั้น จิตเศร้าหมองหมายถึงจิตที่ไม่บริสุทธิ์ผ่องแผ้วคือเศร้าหมองอยู่ด้วยกิเลส.

● จิตมีกิเลสมากก็เศร้าหมองมาก จิตมีกิเลสน้อยก็เศร้าหมองน้อย.

● อันกิเลสกองหลงหรือโมหะนั้นเป็นกองใหญ่กองสำคัญ เป็นเหตุแห่งราคะหรือโลภะและโทสะ ความหลงหรือโมหะคือความรู้สึกที่ไม่ถูก ความรู้สึกที่ไม่ชอบ ความรู้สึกที่ไม่ควร คนมีโมหะคือคนหลง.

● ผู้มีความรู้สึกไม่ถูกไม่ชอบไม่ควรทั้งหลายคือคนมีโมหะคือคนหลง เช่นหลงตน หลงคน หลงอำนาจ เป็นต้น.

● คนหลงตนเป็นคนมีโมหะ มีความรู้สึกที่ไม่ถูกไม่ชอบไม่ควรในตนเอง คนหลงตนจะมีความรู้สึกว่าตนเป็นผู้มีความดี ความสามารถ ความวิเศษ เหนือใครทั้งหลายเกินความจริง เป็นความรู้สึกในตนที่ไม่ถูกไม่ชอบไม่ควร.

● เมื่อมีความรู้สึกอันเป็นโมหะความหลง ราคะหรือโลภะและโทสะก็จะเกิดตามมาได้โดยไม่ยาก.

● เมื่อหลงตนว่าดีวิเศษเหนือคนทั้งหลาย ความโลภให้ได้มาซึ่งสิ่งอันสมควรแก่ความดีความวิเศษของตนย่อมเกิดขึ้นเป็นธรรมดา ความโกรธด้วยไม่ต้องการให้ความดีความวิเศษนั้นถูกเปรียบหรือถูกลบล้างย่อมเกิดขึ้นเป็นธรรมดา.

● ผู้หลงคนเป็นผู้มีโมหะ มีความรู้สึกที่ไม่ชอบไม่ถูกไม่ควรในคนทั้งหลาย ผู้หลงคนจะมีความรู้สึกว่าคนนั้นคนนี้ที่ตนหลงมีความสำคัญมีความดีวิเศษเหนือคนอื่น เกิดความมุ่งหวังเกี่ยวกับความสำคัญความดีความวิเศษของคนนั้นคนนี้ ความมุ่งหวังนั้นเป็นโลภะ และเมื่อมีความหวังก็ย่อมมีได้ทั้งความสมหวังและความผิดหวังเป็นธรรมดา ความผิดหวังนั้นเป็นโทสะ.

● ผู้หลงอำนาจเป็นผู้มีโมหะ มีความรู้สึกที่ไม่ถูกไม่ชอบไม่ควรในอำนาจที่ตนมี ผู้หลงอำนาจจะมีความรู้สึกว่าอำนาจที่ตนมีอยู่นั้นยิ่งใหญ่เหนืออำนาจทั้งหลายเกินความจริง เป็นความรู้สึกที่ไม่ถูกไม่ชอบไม่ควร.

● ผู้หลงอำนาจของตนว่ายิ่งใหญ่เหนืออำนาจทั้งหลายย่อมเกิดความเหิมเห่อทะเยอทะยานในการใช้อำนาจนั้นให้เกิดผลเสริมอำนาจของตนให้ยิ่งขึ้น ความรู้สึกนี้จัดเป็นโลภะ และแม้ไม่เป็นไปดังความเหิมเห่อทะเยอทะยาน ความผิดหวังนั้นจักเป็นโทสะ.

● ผู้ที่มีโมหะมาก คือมีความหลงมาก มีความรู้สึกที่ไม่ถูกไม่ชอบไม่ควรในตนในคนในอำนาจมาก ย่อมปฏิบัติผิดได้มาก ก่อทุกข์โทษภัยให้เกิดได้มาก ทั้งแก่ตนเองและแก่ผู้อื่น ทั้งแก่ส่วนน้อยและแก่ส่วนใหญ่ รวมถึงแก่ประเทศชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์.

● บุคคลผู้มีโมหะมาก หลงตนมาก จัดเป็นพวกมีกิเลสมาก จิตเศร้าหมองมาก จะเป็นผู้ขาดความอ่อนน้อม แม้แต่ต่อผู้ควรอย่างยิ่งที่จะได้รับความอ่อนน้อม บุคคลเหล่านี้เมื่อละโลกนี้ไปในขณะที่ยังไม่ได้ละกิเลสคือโมหะให้น้อย จิตย่อมเศร้าหมอง ย่อมไปสู่ทุคติ.

● ทุคติของผู้หลงตนจนไม่มีความอ่อนน้อมต่อผู้ควรได้รับความอ่อนน้อมอย่างยิ่ง คือจะเกิดในตระกูลต่ำ ตรงกันข้ามกับผู้รู้จักอ่อนน้อมต่อผู้ควรได้รับความอ่อนน้อมที่จะไปสู่สุคติ คือจะเกิดในตระกูลสูง เป็นเรื่องกรรมและการให้ผลของกรรมที่เที่ยงแท้.

● ผู้ใดทำกรรมใดไว้ จักได้รับผลของกรรมนั้น ทำดีจักได้ดี ทำชั่วจักได้ชั่ว ทำเช่นใดจักได้เช่นนั้น การไม่อ่อนน้อมต่อผู้ควรได้รับความอ่อนน้อมเป็นกรรมไม่ดี การเกิดในตระกูลต่ำเป็นผลของกรรมไม่ดี เป็นผลที่ตรงตามเหตุแท้จริง ผู้ที่เกิดในตระกูลต่ำปกติย่อมไม่ได้รับความอ่อนน้อมจากคนทั้งหลาย ส่วนผู้ที่เกิดในตระกูลสูงปกติย่อมได้รับ ความอ่อนน้อมที่ผู้เกิดในตระกูลสูงมีปกติได้รับ นั้นเป็นผลที่เกิดจากเหตุอันเป็นกรรมดี คือความอ่อนน้อม.

● ผู้มีปัญญาควรปฏิบัติตามคำแนะนำของปราชญ์ทางพระพุทธศาสนา หัดตายก่อนที่จะตายจริง หัดปล่อยใจจากกิเลสเครื่อง

เศร้าหมองใจ พร้อมกับการหัดตาย ก่อนที่จะถูกความตายมาบังคับให้เป็นไป.

● การหัดตายที่ปราชญ์ในพระพุทธศาสนาท่านแนะนำคือการหัดอบรมความคิดสมมุติว่าตนเองในขณะนั้นปราศจากชีวิตแล้ว ตายแล้วเช่นเดียวกับผู้ที่ตายแล้วจริงทั้งหลาย คิดให้เห็นชัดว่าเมื่อตายแล้วตนจะมีสภาพอย่างไร ร่างที่เคยเคลื่อนไหวได้ก็จะทอดนิ่ง อย่าว่าแต่เพียงจะลุกขึ้นไปเก็บรวมรวมเงินทองข้าวของที่อุตส่าห์สะสมไว้เพื่อนำไปด้วยเลยจะเขยิบให้พ้นแดดพ้นมดสักนิ้วสักคืบก็ทำไม่ได้ เมื่อมีผู้มายกไปนำไปยังที่ซึ่งเขากำหนดกันว่าเหมาะว่าควร ก็ไม่อาจขัดขืนโต้แย้งได้ แม้บ้านอันเป็นที่รักที่หวงแหน เขาก็จะไม่ให้อยู่ จะยกไปวัด เคยนอนบนฟูกบนเตียงในห้องกว้างประตูหน้าต่างเปิดโปร่ง เขาก็จะจับลงไปในโลงศพที่แคบทึบไม่มีประตูไม่มีหน้าต่างตีตาปูปิดสนิทแน่น ไม่ให้มีแม้แต่ช่องลมและอากาศ จะร้องก็ไม่ดัง จะประท้วงหรืออ้อนวอนก็ไม่สำเร็จ ไม่มีใครสนใจ สามีภริยามารดาบิดาบุตรธิดาญาติสนิทมิตรทั้งหลาย ที่เคยรักใคร่ห่วงใยกันนักหนา ก็ไม่มีใครมาอยู่ด้วยแม้สักคน อย่าว่าแต่จะเข้าไปนั่งไปนอนในโลงศพด้วยเลย แม้แต่จะนั่งเฝ้านอนเฝ้าอยู่ข้างโลงทั้งวันทั้งคืน ก็ยังไม่มีใครยอม บ้านเรือนใครก็จะพากันกลับคืนหมด ทิ้งไว้แต่ลำพังในวัดที่อ้างว้าง มีศาลาตั้งศพ มีเมรุเผาศพ มีเชิงตะกอน มีศพที่เผาเป็นเถ้าถ่านแล้วบ้าง ยังไม่ได้เผาบ้าง มากมายหลายศพ ที่นี่เมื่อยังไม่

ตาย เราเคยกลัวเคยรังเกียจ แต่เมื่อตายเราก็หนีไม่พ้น เรามีอะไรหรือในขณะนั้น เราไม่มีอะไรเลย มือเปล่า เกลี้ยงเกลาไปทั้งเนื้อทั้งตัว เงินสักบาททองสักเท่าหนวดกุ้งก็ไม่มีติด มีแต่ตัวแท้ ๆ เขาไม่ได้แต่งเครื่องเพชรเครื่องทองของมีค่าหรือมอบกระเป๋าใส่เงินใส่ทองให้เลย อย่างดีก็มีเพียงเสื้อผ้าที่เขาเลือกสวมใส่แต่งศพให้ไปเท่านั้น ซึ่งไม่กี่วันก็จะชุ่มเลือดชุ่มน้ำเหลืองที่ไหลจากตัว มีใครเล่าจะมาเปลี่ยนชุดใหม่ให้ทั้ง ๆ ที่สะสมไว้มากมายหลายสิบชุด ล้วนเป็นที่ชอบอกชอบใจว่าสวยว่างาม โอกาสที่จะได้ใช้เงินใช้เสื้อผ้าอาภรณ์เครื่องเพชรเครื่องทองเหล่านั้นสิ้นสุดลงแล้วพร้อมกับลมหายใจ พร้อมทั้งชีวิตที่สิ้นสุดนั้นเอง ไม่คุ้มกันเลยกับความเหนื่อยยากแสวงหามาสะสมโดยไม่ถูกไม่ชอบด้วยประการทั้งปวง ที่เป็นบาปเป็นอกุศลเป็นการเบียดเบียนก่อทุกข์ก่อภัยให้ผู้อื่น.

● หัดให้เห็นร่างกายของตนเองที่ตายแล้วขึ้นอืดอยู่ในโลง เริ่มปริเริ่มแตก มีน้ำเลือดน้ำหนองไหลออกทุกขุมขน เส้นผมเปียกแฉะด้วยเลือดด้วยหนอง ลิ้นที่เคยอยู่ในปากเรียบร้อยก็หลุดออกมาจุก นัยน์ตาถลนเหลือกลาน รูปร่างหน้าตาของตนเองขณะนั้นอย่าว่าแต่จะให้ใครอื่นจำได้เลย แม้ตัวเองก็จำไม่ได้ อย่าว่าแต่จะให้ใครอื่นไม่รังเกียจสะดุ้งกลัวเลย แม้แต่ตัวเองก็ต้องยากจะห้ามความรู้สึกนั้น ผิวพรรณที่อุตสาหะพยายามถนอมรักษาให้งดงามเจริญตาเจริญใจ ใส่หยูกยาเครื่องอบเครื่องลูบไล้เครื่องประทิ่น

อันมีกลิ่นมีคุณค่าราคาแพงทั้งหลาย มีลักษณะตรงกันข้ามกับความปรารถนาอย่างสิ้นเชิง เมื่อความตายมาถึง.

● เมื่อความตายมาถึง ไม่มีผู้ใดจะสามารถถนอมรักษาทะนุบำรุงร่างกายของเขาไว้ได้ แม้สมบัติพัสถานที่แสวงหาไว้ระหว่างมีชีวิตจนเต็มสติปัญญาความสามารถแม้ด้วยเล่ห์กล เพื่อใช้ทะนุถนอมรักษาเชิดชูบำรุงตัวของเรา ก็ติดร่างไปไม่ได้เลย เป็นจริงดังพุทธศาสนสุภาษิตว่า ทรัพย์สักนิดก็ติดตามคนตายไปไม่ได้ ให้ความสุข ความสมบูรณ์ ความสะดวกสบาย ความปกป้องคุ้มกันร่างของคนตายไม่ได้ ต้องปล่อยให้ร่างนั้นผุพังเน่าเปื่อยคืนสู่สภาพเดิม เป็นดิน น้ำ ไฟ ลม ประจำโลกต่อไป ต้องตามพุทธศาสนสุภาษิตว่า "สัตว์ทั้งปวงจะทิ้งร่างไว้ในโลก"

● ผู้มีความเข้าใจว่าตายแล้วจะไปเกิดเป็นอะไร สุขทุกข์อย่างไรเราไม่รับรู้ด้วยแล้ว จึงไม่มีความหมาย นี่เป็นความเข้าใจผิดอย่างยิ่ง เป็นโมหะสำคัญ ก็ที่เราเกิดเป็นนั่นเป็นนี่กันในชาตินี้ ทำไมเราจึงรู้สึกสุขรู้สึกทุกข์ ทั้ง ๆ ที่เราไม่รู้ว่าเกี่ยวข้องกับชาติก่อนอย่างไร.

● พุทธศาสนิกชนส่วนใหญ่เชื่อว่ามีชาติในอดีตและชาติในอนาคต เชื่อว่าก่อนที่จะมาเกิดในชาตินี้ได้เคยเกิดในชาติอื่นมาแล้ว และก็จะต้องเกิดในชาติหน้าต่อไปอีก ไม่รู้กี่ชาติต่อกี่ชาติถ้ายังทำกิเลสให้สิ้นไปไม่ได้

● อย่าพลอยเป็นไปกับคนเป็นอันมาก ที่มีโมหะหลงเข้าใจผิดอย่างยิ่ง ว่าจบสิ้นความเป็นคนในชาตินี้แล้ว ก็ไม่รู้เรื่องรู้ราวเกี่ยวกับชาติต่อไป เพราะฉะนั้นความสำคัญจึงอยู่ที่ควรแสวงหาความสุขสมบูรณ์ให้ตนเองให้เต็มที่ในชาตินี้ ผู้ใดมีโมหะหลงผิดเช่นนี้จะสามารถทำความผิดร้ายได้ทุกอย่าง เพื่อประโยชน์ตน ทรยศคดโกง เบียดเบียนทำร้ายแม้กระทั่งถึงชีวิตเขาก็ทำได้ เป็นการสร้างกรรมที่จะให้ผลแก่ตนเองแน่นอน.

● คนจะต้องเสวยผล เสวยทุกขเวทนา ทั้งในโลกนี้และเมื่อละโลกนี้ไปแล้วตามกรรมของตน ต้องตามพุทธภาษิตว่า "กรรมของตนเองย่อมนำไปสู่ทุคติ"

● ปราชญ์กล่าวว่าชีวิตนี้น้อยนัก ก็คือชีวิตในชาตินี้น้อยนักชีวิตในชาติข้างหน้ายาวนานไม่อาจประมาณได้ ชีวิตในภพข้างหน้าจะสิ้นสุดเมื่อไรขึ้นอยู่กับความหมดจดจากกิเลสอย่างสิ้นเชิงเท่านั้น เปรียบชีวิตข้างหน้ากับชีวิตนี้แล้ว ชีวิตนี้จึงน้อยนัก แม้รักตนจริงก็ควรรักให้ตลอดไปถึงชีวิตชาติหน้าข้างหน้าด้วย ไม่ใช่จะคิดเพียงสั้น ๆ รักแต่ชีวิตนี้เท่านั้น.

● หาความสมบูรณ์พูนสุขในชีวิตนี้ภายในขอบเขตที่ชอบที่ถูกทำนองคลองธรรมเถิด ผลแห่งกรรมทั้งในชาตินี้และชาติหน้าต่อ ๆ ไป ที่จะต้องเสวยแน่ จะได้ไม่เป็นผลร้าย ไม่เป็นผลของบาปกรรม ที่ให้ความทุกข์ มิได้ให้ความสุข.

● ชีวิตใคร ใครก็รัก ชีวิตเรา เราก็รัก ชีวิตเขา เขาก็รัก ความตายเรากลัว ความตายเขาก็กลัว ของของใคร ใครก็หวง ของของเรา เราหวง ของของเขา เขาก็หวง.

● จะลักจะโกงจะฆ่าจะทำร้ายใครสักคน ขอให้นึกกลับกันเสียให้เห็นเขาเป็นเรา เราเป็นเขา คือเขาเป็นผู้ที่จะลักจะโกงจะฆ่าจะทำร้ายเรา เราเป็นเขาผู้ที่จะถูกลักถูกโกงถูกฆ่าถูกทำร้าย ลองนึกเช่นนี้ให้เห็นชัดเจน แล้วดูความรู้สึกของเรา จะเห็นว่าที่เต็มไปด้วยโมหะนั้นจะเปลี่ยนเป็นเมตตากรุณา.

● ข่าวผู้พยายามป้องกันสมบัติของตนจนเสียชีวิตนั้นน่าสลดสังเวชยิ่งนัก หรือข่าวแม้ผู้กำลังจะสิ้นชีวิตแล้ว แต่ก็ยังพยายามกระเสือกกระสนรักษาสมบัติมีค่าของตนที่ติดตัวอยู่ก็น่าสงสารที่สุด พบข่าวเหล่านี้เมื่อไร ขอให้นึกถึงใจคนเหล่านั้น อย่าคิดทำร้าย อย่าคิดเบียดเบียนกันเลย.

● ทุกคนจะต้องตาย และจะตายในเวลาไม่นาน ชีวิตของมนุษย์นี้จะยืนนานเกิน ๑๐๐ ปี ก็ไม่มาก ทั้งยังเหลืออยู่ไม่ถึง ๑๐๐ ปีอีกด้วย คนไม่ได้อายุยืนเพราะทรัพย์ จะทำทุกวิถีทางแม้ที่ชั่วช้าโหดร้ายเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์ทำไมเล่า ในเมื่อชีวิตดับสลายแล้วทุกสิ่งที่ชีวิตเคยครองก็ต้องสูญสลายพลัดพรากจากไป.

● ทรัพย์ติดตามคนตายไปไม่ได้ แต่เหตุแห่งการแสวงหาทรัพย์โดยมิชอบ ซึ่งเป็นกรรมไม่ดี ติดตามคนตายไปได้ ให้ผลเป็น

ความทุกข์ความเดือดร้อนแก่คนที่ตายไปแล้วได้ ทรัพย์จึงไม่ใช่สิ่งที่พึงแสวงหาโดยไม่คำนึงให้รอบคอบถึงความถูกความผิด ความควรความไม่ควร.

● ทรัพย์ที่แสวงหาด้วยความโลภเป็นใหญ่ ได้ทำลายชีวิตและทำลายชื่อเสียงเกียรติยศของใครต่อใครมาแล้วอย่างประมาณมิได้ ปรากฏให้เห็นอยู่ในชีวิตนี้.

● ความโลภโดยไม่มีขอบเขตนั้นเป็นทุกข์หนักนัก ทั้งโลภในทรัพย์ ในยศในชื่อ ล้วนเป็นทุกข์หนักนักทั้งสิ้น ตนเองก็เป็นทุกข์ ทั้งยังแผ่ความทุกข์ไปถึงผู้อื่นอีกด้วย จึงเป็นกรรมไม่ดี

● ถ้าทุกข์ร้อนเพราะความอยากได้ไม่สิ้นสุดในลาภในยศในชื่อ จะดับทุกข์ร้อนนั้นได้ด้วยทำกิเลสให้หมดจด

● ชีวิตในภพชาติข้างหน้าอันยาวนานนักหนา จะเป็นชีวิตดีมีสุขเพียงไร ขึ้นอยู่กับกรรมที่ทำไว้แล้วทั้งในอดีตชาติและในชาตินี้เป็นสำคัญ จะฉลาดนักถ้าจะไม่ลืมความจริงนี้.

● จะฉลาดที่สุดถ้าจะไม่มุ่งคำนึงถึงแต่ความสุขเฉพาะในชีวิตนี้หรือชีวิตหน้า แต่จะมุ่งคำนึงว่าจะพึงปฏิบัติอย่างไรให้เต็มสติปัญญาความสามารถ เพื่อไม่ต้องมีภพชาติข้างหน้าอีกต่อไป เพราะความเกิดเป็นความทุกข์แท้.

● ผู้ฉลาดมีสัมมาทิฐิความเห็นชอบจักมุ่งมั่นเพียรอบรมสติอบรมปัญญาให้สามารถทำลายกิเลสคือราคะหรือโลภะ โทสะ และโมหะให้หมดจด เพื่อพาตนให้พ้นได้จากความเกิด อันเป็นความทุกข์แท้.

ขออำนวยพร

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย หน้าวัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพ ฯ
พลอากาศเอก หะริน หงสกุล ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา โทร. ๒๘๑๗๙๐